

ГЛОБАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

На сьогоднішній день спостерігається суттєве загострення конкурентної боротьби між вищими навчальними закладами як на внутрішньому, так і на світовому ринку освітніх послуг. Відбувається модернізація сучасних університетів у напрямі перетворення їх в потужних підприємницьких суб'єктів, які отримують диверсифіковані фінансові ресурси, розширюють спектр своєї діяльності та послуг.

Проблемою розвитку глобального освітнього середовища, світового ринку освітніх послуг та вищих навчальних закладів зокрема є об'єкти підвищеного наукового інтересу як у напрямі дослідження питань фінансового та матеріально-технічного забезпечення, так і за вектором ідентифікації пріоритетів підвищення рівня їх конкурентоспроможності, удосконалення основних видів діяльності університетів, посилення інноваційної активності тощо.

Основними суб'єктами сфери вищої освіти виступають університети, які забезпечують генерацію і трансфер знань, підготовку висококваліфікованих кадрів, спроможних до інтелектуальної праці, використання наукомістких технологій, розробки інновацій і навчання протягом життя, що у своїй сукупності закладає основи розвитку наукомісткого сектору економіки. Поряд із цим, сучасні вищі навчальні заклади, проводячи наукові дослідження, виступають потужними факторами інноваційного розвитку та формування економіки знань у світі.

Перебуваючи в науковому обігу з другої половини ХХ ст., термін «глобалізація» нині активно використовується та лежить в основі переважної більшості видів економічної діяльності. Слід відзначити, що глобалізаційні процеси охоплюють систему взаємовідносин не лише в економічній, а і в соціальній, політичній, культурній і духовній сферах суспільного життя.

Освітня, наукова, фінансово-економічна, адміністративно-господарська, міжнародна та інші види діяльності сучасних університетів певною мірою модернізуються і трансформуються під впливом глобалізаційних процесів. У своїй сукупності ці трансформації орієнтовані на уніфікацію освітнього простору, універсалізацію принципів та основних аспектів функціонування навчальних закладів.

На нашу думку, є ствердження про формування глобального освітнього середовища, значення і роль якого в умовах сучасних міжнародних економічних відносин динамічно активізується.

На сьогоднішній день у міжнародній практиці опрацьовано різноманітні механізми експорту освітніх послуг. Основою даних механізмів є країни

місць базування вищих навчальних закладів-експортерів освітніх послуг та іноземних студентів:

1) навчання іноземних студентів у країні базування вищого навчального закладу, із чим пов'язано комплекс структурованих проблем, питань і аспектів оформлення офіційного запрошення іноземців на навчання, організації їх приїзду, забезпечення належними житлово- побутовими умовами відповідно до встановлених вимог, допомоги в адаптації до навчального процесу та суспільства, підтримки при перетині випускниками кордонів країн, сприяння в нострифікації дипломів за кордоном;

2) надання освітніх послуг у країні проживання студентів, що охоплює систему ієрархічно впорядкованих аспектів офіційного заснування чи відкриття філіалу вищого навчального закладу за кордоном, організації навчального процесу із повним його матеріально-технічним забезпеченням, а також транспортування науково-педагогічних та адміністративних працівників до робочих місць в іншій країні. У даному випадку першочергового значення набуває дистанційна (електронна, он-лайн) освіта.

Глобальне освітнє середовище – це складна система багаторівневих і мультивекторних економічних відносин між країнами- експортерами й імпортерами освітніх послуг на світовому ринку. Глобальному освітньому середовищу властиві ознаки і тенденції, характерні для розвитку сфери вищої освіти та глобалізаційних процесів загалом. Зокрема, однією із основних ознак глобального освітнього середовища, що по великому рахунку визначає саму сутність даного поняття, є посилення взаємозалежності та взаємопроникнення систем вищої освіти країн світу.

До ключових ознак глобального освітнього середовища необхідно також віднести перманентну інтенсифікацію процесів обміну інформацією та знаннями. Реалізується це каналами прямої або опосередкованої передачі інформації від лектора до студентів у ході навчального процесу, шляхом публікації ученими наукових статей чи оприлюднення результатів досліджень на конференціях, а також продажу ліцензій на комерційне використання запатентованих винаходів тощо.

Особливої уваги в сучасних умовах набуває орієнтованість на єдність стандартів у сфері вищої освіти та принципів діяльності вищих навчальних закладів. Процеси універсалізації освітнього простору мають виступати об'єктом ретельного аналізу й регуляторного впливу міжнародних організацій та фондів.

Актуальна тенденція становлення економіки знань докорінно змінює потреби реального сектору економіки у фахівцях, зокрема вимоги до рівня кваліфікації, професіоналізму, освіти кадрів. Принциповими вимогами, що висуваються до фахівців, є вміння інноваційно мислити, використовувати сучасні технології і навчатися протягом життя.

Дослідницька функція сучасних університетів потребує поглиблення відносин у рамках так званого «трикутника знань» передбачає налагодження тісних ділових контактів з бізнесом. Активна співпраця університетів і бізнесу може стати потужним катализатором інноваційного розвитку економіки країни, сприяти підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Важливою особливістю сучасного світу господарського розвитку виступає перетворення університетів на потужних суб'єктів світової економіки, що пов'язане із зростанням ролі вищої освіти, зростанням масштабів міжнародної освітньої і наукової діяльності, розширенням функцій сучасних вищих навчальних закладів.

Сучасні університети отримують фінансові надходження не тільки з державного бюджету, але і з підприємницького сектора, а також від іноземних джерел.

У контексті обмеженості коштів національних джерел фінансування вищої освіти вагомим чином актуалізується роль міжнародних грантових програм. Таким чином забезпечується диверсифікація джерел фінансування та створюються додаткові передумови розширення фінансово-економічної автономії вищих навчальних закладів поряд із модернізацією діяльності членів консорціуму університетів-грантоотримувачів.

Висновок. Отже, сучасні університети постають перед глобальними викликами, що спонукають їх до розширення напрямів та вдосконалення власної діяльності, підвищення якості освіти, впровадження нових механізмів зближення з академічною наукою та виробництвом, а також ефективних інструментів реалізації університетами підприємницької функції на засадах поступового розширення їх фінансової

автономії. Ефективне входження університету та країни в цілому в глобальне освітнє середовище стає підставою для прискорення процесів адаптації системи вищої освіти до актуальних запитів світової економіки, підвищення рівня конкурентоспроможності як самих університетів на світовому ринку освітніх послуг, так і їх випускників на ринку праці, а інтелектуальної продукції вчених – на світовому ринку науково-технічної продукції. Окрім того, визнання освітньої установи на міжнародному рівні означає приток іноземних студентів на навчання й іноземних інвестицій на розвиток науково-дослідної, винахідницької, освітньої та інноваційної діяльності університетів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України в світовій науково-освітній простір: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421>.

2. Горбенко А. Л. Вектори трансформації функцій сучасних університетів. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 631–632.

3. Дяченко А. Л. Фактори розвитку глобального освітнього середовища. *Матеріали VII всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів та молодих вчених «Сучасні підходи до креативного управління економічними процесами»*. К.: НАУ, 2016. С. 58–59.

4. Рябко К., Покідіна В. Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодення. *Проект «Популярна економіка: ціна держави» = Open Society Foundations*. No. 34. 20 листопада 2015 р. 18 с. URL: <http://httcase-ukraine.com.ua>.

5. Dyachenko A. The university' international activity. *Economics and Education*. Riga: ISMA, 2016. No. 1. P. 23–27.

6. Education at a Glance 2016: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.187/eag-2016-en>.